

УДК 378.4:316.343.653

Яна Стрельчук, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови
Чорноморського державного університету імені Петра Могили,
м. Миколаїв

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ФУНКЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ МОРАЛЬНО-ДІЛОВИХ ВІДНОСИН У МАЙБУТНІХ
МЕНЕДЖЕРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті розкривається організаційно-педагогічна функція вищої школи у формуванні культури морально-ділових відносин у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності, яка полягає у залученні менеджерів до організації культуротворчої діяльності, набуття практичного досвіду розв'язання важливих завдань у професійній діяльності.

Ключові слова: організаційно-педагогічна функція, менеджер зовнішньоекономічної діяльності, практичні уміння, пізнавальна мотивація, рольові ігри, виховні заходи.

Лит. 8.

Яна Стрельчук, кандидат педагогических наук, доцент кафедры английского языка
Черноморского государственного университета имени Петра Могили,
г. Николаев

**ОРГАНИЗАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ФУНКЦИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ КУЛЬТУРЫ МОРАЛЬНО-ДЕЛОВЫХ ОТНОШЕНИЙ
У БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

В статье раскрывается организационно-педагогическая функция высшей школы в формировании культуры морально-деловых отношений у будущих менеджеров внешнеэкономической деятельности, которая заключается в привлечении менеджеров к организации культуротворческой деятельности, приобретении практического опыта решения важных заданий в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: организационно-педагогическая функция, менеджер внешнеэкономической деятельности, практические умения, познавательная мотивация, ролевые игры, воспитательные мероприятия.

Yana Strelchuk, Ph.D. (Pedagogic), Docent of English Department
Chornomorsk State University by P. Mohyla,
Mykolayiv

**THE ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL FUNCTION OF PROFESSIONAL
TRAINING FOR THE FORMATION OF CULTURE OF MORAL AND BUSINESS
RELATIONS OF FUTURE INTERNATIONAL MANAGERS**

The article deals with the organizational and pedagogical function of professional training for the formation of culture of moral and business relations of future international managers. It is based on the managers' participation in the organization of their cultural activity, getting practical experience in solving important tasks in their professional activity.

Keywords: organizational and pedagogical function, international manager, practical skills, cognitive motivation, role games, educational activities.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства важливого значення набуває модернізація професійної освіти, підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі зовнішньоекономічної діяльності. Згідно з Національною стратегією розвитку освіти України у 2012 – 2021 рр. метою освіти є виховання свідомого громадянина, патріота, набуття майбутніми фахівцями необхідного досвіду соціальних відносин, розвиток у молоді духовності та фізичної досконалості, моральної,

художньо-естетичної, трудової та екологічної культури.

Успішне вирішення означеної проблеми є актуальним у сучасній педагогічній теорії й практиці, оскільки нові соціально-економічні умови вимагають від вищої школи такої системи професійної підготовки майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності, яка б дозволяла ефективно вирішувати завдання щодо розвитку духовних і ділових якостей спеціалістів, формування готовності до активних морально-

ділових відносин з урахуванням світових і національних особливостей розвитку суспільства, економіки, культури.

Аналіз досліджень і публікацій. Наукові праці сучасних педагогів (М. Вачевський, М. Вороніна, Й. Гах, А. Ліпенцев, Л. Миримський, Ю. Палеха, В. Шейнов, Л. Васильченко, Л. Долинська, І. Іванова, В. Радул, О. Пономарьов, В. Шепель та ін.), присвячені формуванню культури спеціалістів у вищих навчальних закладах, засвідчують про модернізацію сучасної вищої освіти, зміну її цілей і системи цінностей. При цьому вказується, що пріоритетним підходом до проектування цілей та функцій освіти стає культурологічний підхід, що орієнтує систему освіти на рівноправний діалог з особистістю, яка здатна і прагне культурного саморозвитку.

Особливу увагу в працях учених-педагогів (Ю. Балашова, К. Богатирьов, В. Лівенцова, І. Герасимова, Т. Скрипаченко та ін.) зосереджено на питаннях професійного спілкування, формування морально-етичної культури майбутніх керівників сфери управлінської діяльності, дотримання моральних принципів та норм у діяльності менеджерів, забезпечення гуманізації їхньої професійної підготовки, розвитку соціально-психологічного іміджу сучасного керівника.

Теоретичні засади формування змісту підготовки сучасних управлінців досліджують у своїх працях М. Вієвська, Л. Возняк, С. Гончаренко, І. Зязюн, Л. Калініна, І. Козловська, В. Луговий, Ю. Нагірний, Н. Ничкало, В. Пікельна, Н. Побірченко, О. Пономарьов, Л. Пуховська, В. Рибалко, О. Романовський, С. Сисоєва, Б. Федоришин, В. Шадриков та інші.

Нами проведено аналіз наукових джерел із метою вивчення основних функцій вищої професійної освіти у формуванні культури морально-ділових відносин менеджерів. У результаті виділено низку функцій вищої професійної освіти, серед яких: системоутворювальна, інформаційно-дидактична, організаційно-педагогічна, морально-духовна, креативно-пошукова та психолого-комунікативна.

Мета статті полягає у визначенні змісту організаційно-педагогічної функції професійної освіти та особливостей її реалізації на практиці.

Вклад основного матеріалу. Організаційно-педагогічна функція полягає у тому, що вища професійна освіта має широкі можливості залучення майбутніх менеджерів до організації культуротворчої діяльності, набуття практичного досвіду розв'язання важливих завдань у майбутній діяльності. Слід констатувати, що навчання

студентів культури морально-ділових відносин передбачає використання низки методів, що забезпечують ефективне набуття студентами необхідних знань і навичок. Дослідник Л. Бурдейна, яка вивчала проблему формування моральної культури економістів, вважає доцільним застосовувати такі активні методи навчання, як дискусії, діалоги, ситуації морального вибору, етичного оцінювання та співвіднесення з відповідними моральними нормами, пошуку практичної роботи, а також різноманітний спектр ігор – сюжетно-рольових, імітаційних, інтерактивних, ділових, комунікативних, позиційних. На думку автора, це сприяє утвердженню у свідомості студента таких моральних норм, як відповідальність, справедливість, почуття обов'язку, честі, чесність, порядність, толерантність тощо. Компетентність студентів забезпечується етичними та соціально-психологічними тренінгами у сфері людських стосунків. Їхня мета полягає у вивченні та засвоєнні форм спілкування з різними категоріями працівників у державних, приватних установах, підприємствах та фірмах. Ключовим є метод вправ у сферах “Я і бізнес”, “Людина серед людей”, “Я і моя професійна діяльність”, “Успіх. Як його досягнути?” та інші [1, 12].

Заняття, які охоплюють методи активного навчання, за словами О. Заставнюк, сприяють формуванню у студентів практичних умінь, глибокому засвоєнню знань. При цьому не тільки засвоюється інформація, але й формуються практичні навички та навички спілкування, які мають особливе значення для професії менеджера. Встановлюючи зв'язок з іншими навчальними дисциплінами, викладач сприяє формуванню цілісності знань, що стимулює особисту індивідуальну активність студента. Вклад матеріалу, на думку О. Заставнюк, має бути емоційним, з виокремленням суттєвих моментів, що сприяє підтриманню високої пізнавальної мотивації. Формуванню професійно-етичної культури менеджера сприяють практичні заняття, на яких студенти розігрують імітаційні ситуації (особливо, коли навчальна група імітує роботу віртуальної фірми, а перед її керівником постають етично складні проблеми звільнення або скорочення когось з персоналу, підбору особи на вакантне місце, розподілу складних завдань між співробітниками, питання контролю та розподілу відповідальності за результати роботи). Підвищується рівень активності, коли студенти залучаються до рольових ігор, особливо щодо прийняття групового рішення. Завдання такого типу вимагають від кожного студента

стриманості емоцій, уміння розкрити свої ідеї або довести неможливість пропозиції іншого, не принижуючи його особистості. Добре підготовлене і проведене ігрове заняття є школою колективних відносин.

Активність студента стає соціально значущою, оскільки від неї залежать результати дій інших студентів. Заняття з елементами ігрової діяльності допомагає знайомству студентів з майбутньою трудовою діяльністю та створює умови, за яких вони тренуються в успішному виконанні професійних функцій. О. Заставнюк також підкреслює важливість такого методу, як “мозковий штурм”, що полягає у колективному пошуку нетрадиційних шляхів розв’язання проблем. Основою цього методу є здатність одних пропонувати ідеї, а інших – критично аналізувати їх. Підвищують результативність заняття завдання, для вирішення яких студенти звертаються до власного досвіду, адже такий вже певною мірою сформований. Застосування подібних завдань одразу демонструє зв’язок теоретичних знань з практичною діяльністю [2, 129–131].

Вивчаючи проблему формування культури майбутніх менеджерів, Л. Нікіфорова акцентує увагу на таких формах роботи, як проведення бесід, дискусій, годин спілкування, ділових зустрічей з успішними менеджерами та управлінцями, на яких обговорюються емоційні ситуації, відбувається формування проблемного поля. Плідним є використання емоційних та комунікативних тренінгів, під час яких студенти можуть реалізувати свої потенційні можливості, провести самоаналіз своєї емоційної поведінки [4, 11].

Ефективною формою організації навчальної діяльності та формування морально-ділових якостей Н. Чабан вважає клуб, який може об’єднувати різноманітні структурні підрозділи – університет ділової людини, драматичний гурток, секції ділових ігор і ділових справ, навчальну, трудову та побутову секції. Заняття драматичного гуртка, на думку автора, створюють сприятливі умови для наслідування юнаками та дівчатами морального ідеалу ділової людини. Секції ділових ігор і справ спрямовані на набуття практичного досвіду реалізації елементів морально-ділового підходу до життя. Крім традиційних методів навчання і виховання доцільними є аналіз газет, журналів, телепередач та літературно-художніх творів, акторсько-сценічні вправи, виконання доручень та ін. Усе це може сприяти практичному впровадженню молоддю необхідних елементів морально-ділового підходу до життєвих ситуацій [8, 45].

Слід зазначити, що вища професійна освіта має широкі можливості для реалізації організаційно-педагогічної функції у системі формування культури морально-ділових відносин майбутніх менеджерів. Із такою метою майбутнім спеціалістам цього напрямку може бути запропоновано відповідні форми практичної роботи, серед яких – проведення рольових ігор, імітаційних вправ, мозкових штурмів, моделювання та вирішення різноманітних ділових ситуацій, проведення тестування для визначення рівня знань з питань культури, виховні бесіди, використання підручників, організація зустрічей з успішними менеджерами, бізнесменами, аналіз сучасних ситуацій, пов’язаних з етичними порушеннями. Аналіз значущих ситуацій у процесі навчання найкраще здійснюється у формі дискусій, які більшою мірою активізують студентів, спрямовують їх на пошук оптимальних варіантів вирішення питань формування морально-ділової культури.

З метою забезпечення якісної підготовки менеджерів зовнішньо-економічної діяльності з питань культури морально-ділових відносин викладачі вищої школи покликані акцентувати увагу на комплексі виховних заходів. До них віднесено різноманітні форми позааудиторної виховної роботи, серед яких прес-конференції, форуми, тематичні зустрічі з провідними діячами бізнесу, успішними менеджерами, засідання студентських клубів, тематичні вечори, диспути, кураторські виховні години, консультації, індивідуальні бесіди, конкурси, вікторини, фестивалі, конференції.

М. Фіцула зазначає, що “особливе місце у виховній роботі належить безпосереднім контактам студентів з цікавими людьми. Вони надають виховній роботі емоційного характеру, мають істотний вплив на патріотичні почуття студентів” [7, 394].

За визначенням соціолого-педагогічного словника, моральне виховання становить “особливу форму багатогранного процесу розвитку людини: свідоме й системне культивування у ньому загальнолюдських моральних якостей; організацію й освоєння моральних цінностей та етичних знань; формування здатності жити відповідно до норм і принципів моралі для втілення їх у практичній діяльності” [5, 35]. Чимало науковців у своїх дослідженнях пропонують різні виховні форми організації діяльності студентів. Так, Л. Нікіфорова наголошує, що “формуванню позитивної мотивації студентів-менеджерів до емоційного розвитку сприяє проведення бесід,

дискусій, годин спілкування, ділових зустрічей з успішними менеджерами та управлінцями, на яких обговорюються “життєві” емоційні ситуації, відбувається формування проблемного поля “з педагогічною домінантою – емоційна культура” [4, 11].

Як зазначає Л. Кондрашова, “у процесі позааудиторної роботи формуються моральні відносини, розвивається моральна свідомість студентів, закріплюються їхні вміння і навички перевіряти результати своєї діяльності фактичним рівнем свого морального розвитку. Позааудиторна робота дозволяє вирішувати такі завдання, як формування моральної оцінки та самооцінки, морального контролю та самоконтролю, поваги норм і вимог суспільного життя й уміння прищеплювати ці норми іншим людям” [3, 35]. Упровадження запропонованих виховних заходів охоплює спектр питань про імідж менеджера в Україні та у зарубіжних країнах, шляхи та методи формування гуманних взаємовідносин, сучасні цінності компанії, права сучасного менеджера, шляхи самовдосконалення культури морально-ділових відносин, толерантність у ділових відносинах майбутнього фахівця, національні зразки моральності, мистецтво ділового одягу, етикет поведінки під час ділових зустрічей, правила техніки мобільної культури, проблеми ділової комунікації, еволюцію ділових відносин менеджера, розвиток культурологічної діяльності фахівця в умовах глобалізації, культуру міжжетнічних відносин у полікультурному просторі та ін.

Вища професійна освіта, як підтверджують дані констатувального експерименту, сьогодні ще не має чітких орієнтирів та спрямованості на активне вирішення аналізованої проблеми. Однією з причин цього є недостатня участь викладачів вищої школи у реалізації актуальних питань щодо формування культури морально-ділових відносин у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності та їх залучення до різноманітних форм розповсюдження таких знань. Тому виникає гостра потреба підготовки викладачів та організаторів виховної роботи до реалізації цієї проблеми у процесі професійної освіти.

Окремі пропозиції вирішення проблеми знайшли висвітлення у дослідженні Л. Бурдейної. Вивчаючи проблему формування моральної культури студентів вищих навчальних закладів торговельно-економічного профілю, вона розробила та впровадила методичні рекомендації для працівників вищих навчальних закладів щодо проведення навчальних занять із використанням

форм і методів, що сприяють формуванню моральної культури студентської молоді [1, 5].

Роль викладача і його готовність до навчання та виховання менеджера з проблем морально-ділової культури набуває актуальності і вимагає ефективної підготовки. Викладачі повинні не лише формувати потрібні знання, але й уміти встановлювати освітньо-виховний діалог, викликаючи у студентів позитивне ставлення до проблеми, інтерес і бажання оволодівати потрібними навичками для успішної професійної діяльності. Саме за таких обставин майбутні менеджери звикатимуть до діалогічних стосунків зі своїми колегами, підлеглими, зарубіжними партнерами, спираючись на моральні цінності, принципи та пріоритети. М. Фіцула також підкреслює, що найефективнішим методом формування у студентів необхідних етичних якостей є особистий приклад викладача [7, 324].

Л. Кондрашова зауважує, що “якщо під час навчальних занять панує взаєморозуміння і взаємоповага, чуйність і відвертість, то виникає інтерес, захопленість процесом пізнання, зменшуються інтелектуальні перевантаження” [6, 17]. До того ж, на думку М. Вієвської та Л. Красовської, “щоб людина включилася в роботу, яка сприяє її професійному саморозвитку, необхідно зробити поставлені у процесі навчальної діяльності завдання не тільки зрозумілими, а ще й внутрішньо прийнятними. Саме в такий спосіб активність навчальної діяльності перетворюється на продуктивну, а діяльність безпосередньо впливає на пізнавальну потребу”.

Від ставлення викладачів вищої школи до питань підготовки менеджерів – носіїв зазначеної культури – залежить успіх в їх вирішенні. Проте певна частина педагогів ще недостатньо інформована з цих питань, не має глибоких знань щодо педагогічних умов підготовки майбутніх менеджерів. Тому для досягнення зазначеної мети ми пропонуємо такі форми роботи з викладачами: організація та проведення методичних семінарів з метою актуалізації проблеми; підготовка методичних рекомендацій та розробок для проведення виховних заходів; розробка індивідуальних графіків самоосвіти для викладачів. Підготовка викладачів та організаторів виховної роботи з питань морально-ділових відносин майбутніх менеджерів допоможе ефективно реалізувати зазначену програму та сформувати культуру морально-ділових відносин у майбутніх фахівців з менеджменту на належному рівні.

Висновки. Оволодіння майбутніми менеджерами практичними способами вирішення питань культури

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ФУНКЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ
МОРАЛЬНО-ДІЛОВИХ ВІДНОСИН У МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

морально-ділових відносин пов'язане з впливом вищої професійної освіти, яка повинна створити важливі умови для вирішення вказаної проблеми. Можна зазначити, що позитивний вплив на формування культури морально-ділових відносин здійснюють такі форми та методи роботи, як проведення рольових ігор, імітаційні вправи, мозкові штурми, моделювання та вирішення різноманітних ділових ситуацій, використання тестів для визначення рівня знань з питань культури. Аналіз значущих ситуацій у процесі навчання найкраще здійснюється у формі дискусій, які більшою мірою активізують студентів, спрямовують їх на пошук оптимальних варіантів вирішення питань морально-ділової культури. Обговорюючи разом важливі проблеми взаємовідносин у колективі, майбутні менеджери мають продуктивну можливість сперечатися з багатьох питань між собою і з викладачем і тим самим відкривати для себе шляхи впливу на особистість і колектив з метою створення позитивної моральної атмосфери.

1. Бурдейна Л.І. *Формування моральної культури студентів вищих навчальних закладів торговельно-економічного профілю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 "Теорія та методика виховання"* / Л.І. Бурдейна. – Тернопіль, 2005. – 20 с.

2. Заставнюк О. *Педагогічні умови формування*

професійно-етичної культури майбутніх менеджерів організацій / О. Заставнюк // *Гуманіт. вісник: [зб.]. – Пер.-Хмельн. 2005. – Спец. вип.: Педагогіка. Вища освіта України і Болонський процес. Секція 1. – С. 126 – 132.*

3. Кондрашова Л.В. *Внеаудиторная работа по педагогике в педагогическом институте* / Лидия Валентиновна Кондрашова. – Киев; Одесса: *Вища шк. Головное изд-во, 1988. – 160 с.*

4. Нікіфорова Л.Б. *Формування емоційної культури майбутніх менеджерів у навчально-виховному процесі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 "Теорія і методика виховання"* / Л.Б. Нікіфорова. – Харків, 2009. – 22 с.

5. *Соціолого-педагогічний словник* / [за ред. В.В. Радула] – К.: "ЕксОб", 2004. – 304 с.

6. Тарасова С.М. *Формування у майбутніх менеджерів фінансово-економічного профілю готовності до управлінської діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти"* / С.М. Тарасова. – Кіровоград, 2006. – 20 с.

7. Фіцула М.М. *Педагогіка вищої школи: [навч. пос. для вищ. навч. закл.]* / Михайло Миколайович Фіцула. – К.: Академ-видав, 2010. – 455 с.

8. Чабан Н.І. *Формування морально-вольових якостей ділової людини у старшокласників* / Н.І. Чабан. – Херсон: ХДУ, 2004. – 100 с.

Стаття надійшла до редакції 07.02.2013

Вербна неділя

24 квітня 2013 року

Українська ікона середини 16 століття, на якій зображено вхід Ісуса Христа у Єрусалим

Вхід Господній у Єрусалим – велике християнське свято у неділю Вербного тижня, перед Великоднем. Народні назви – Вербна неділя (Квітна, Шуткова, Баськова, Пальмова неділя).

Це велике свято у християнському році. Його виникненню послужили біблійні оповіді: Ісус в'їжджав до Єрусалима на ослі, люди встеляли йому шлях пальмовим гіллям, тим самим вітаючи Спасителя.

